

מכין דבסיפא של הברייתא על כרחך מדובר בסיפא וְהָוָה –
באופן שהעדים הוימו את הראשונים וגם העידו הפוך מדבריהם
וכפי שיבאר אביי להלן, לכן את הרישא נמי יש להעמיד בסיפא
וְהָוָה.

מבאר אביי מדוע בסיפא צריך לפרש במיפך והומה: דְּקָתְנִי בְּסִיפָא
של אותה ברייתא, שאם אמרו עדים, מְעִידֵנוּ אֵת ו-על איש פלוני,
שֶׁהִפִּיל אֶת שֵׁן עֲבָדֵי וְעַל יְדֵי זֶה יֵצֵא הָעֶבֶד לְחִירוֹת, וְאַחֲרֵי כֵן סִיפָא
אֵת עֵינֵי הַתַּחֲיִיבִים בְּדַמִּי עֵינֵי כֹדִין הַחוּבֵל בְּבֶן חוֹרִין, שֶׁהָרִי עֲבָד
אוֹמֵר בֶּן – וְנוֹחַ לוֹ לַעֲבֹד בְּעֻדָתוֹ, שִׁמְשֹׁתָהּ וּמִקְבֵּל דָּמִי עֵין,
וְנִמְצָאוּ הָעֵדִים זֻמְמִין, מְשַׁלְמִין דָּמִי עֵין לָרֶב – לֵאדֹון. שׁוֹאֵל אֲבִי:
הֵיכִי דָּמִי – כִּיצַד מְדוּבֵר, אִי מְדוּבֵר בְּאוֹפֵן דִּלָּא קָא מוֹדֵי לְהוּ בְּתַרְאִי
בְּתַרְלָא בְּלָל – שֶׁהָעֵדִים הָאֲחֵרוֹנִים, הַזֻּמְמִים, אֵינֶם מוֹדִים כָּלֵל
שֶׁהָאֲדֹון חָבֵל בְּעַבְדּוֹ, אֲלֵא רַק מְזִימִים אֶת הָרֵאשֹׁנִים, זֶה לֹא יִתְכַן,
מִשּׁוּם שֶׁאֵם כֵּן מְדוּעַ הָרֵאשֹׁנִים מְשַׁלְמִים לֵאדֹון רַק דָּמִי עֵין, הֲרִי
דָּמִי בְּוִלִית עֲבָד, לָרֶב בְּעֵי שְׁלוּמֵי לִיה – אֵת כָּל דָּמִי הָעֶבֶד צָרִיכִים
הֵם לְשֵׁלם לָרֶב, שֶׁרָצוּ לְהַפְסִידוֹ וּלְשַׁחֲרֹר עַבְדּוֹ בְּשֶׁקֶר. לָכֵן מְבֹאֵר
אֲבִי: אִלָּא פְּשִׁטָא שֶׁמְדוּבֵר דְּקָא מוֹדֵי בְּוִלִית בְּתַרְלָא – שֶׁגַם הָעֵדִים
הָאֲחֵרוֹנִים מוֹדִים שֶׁהָאֲדֹון חָבֵל בְּעַבְדּוֹ, וְיֵצֵא לְחִירוֹת וּלְכֵן אֵין
הָרֵאשֹׁנִים מְשַׁלְמִים לֵאדֹון אֶת דָּמִי כָל הָעֶבֶד, וְדָקָא אֲפִכְכִין
וְאֻמְיָנִה – וְהָאֲחֵרוֹנִים, שֶׁהִזְימוּ אֶת הָרֵאשֹׁנִים, הוֹסִיפוּ וְהִעִידוּ
שְׁבוּיָם אַחֵר הִיָּה מַעֲשֵׂה הַפּוֹךְ, שְׁסִימָא עֵינֵי וְאַחֲרֵי כֵן הִפִּיל שֵׁינוֹ,
וְלֵכֵן מִתְחִיבִים הָרֵאשֹׁנִים לְשֵׁלם לֵאדֹון רַק דָּמִי עֵין, שֶׁרָצוּ
לְהַפְסִידוֹ שִׁיְשֵׁלם דָּמִי עֵין בְּמִקּוֹם דָּמִי הַשֵּׁן שְׁבִאמַת חֲיִיב לַעֲבֹד.
וְאֵם כֵּן, גַּם בְּרִישָׁא מְדוּבֵר בְּשֵׁתִי כִיתוֹת וּמִיפָךְ וְהוֹמָה, וְלֹא כַּדְבְּרִי
רַבָּא שֶׁהַעֲמִיד בִּג' כִּיתוֹת וְהוֹכַחְשׁוּ הָאֲמֻצְעִים [בְּגִין עֲדוֹת
הָרֵאשֹׁנִים]. אֵם כֵּן אֵין רֵאִיָּה מִהִבְרִייתָא לְדְבְרֵי רַבָּא, שֶׁהַכּוֹחַשָּׁה
תְּחִילַת הוֹמָה.

מְבֹאֵר הַגְּמָרָא אֶת הִבְרִייתָא: וְהֵיכִי דָּמִי – כִּיצַד מְדוּבֵר לְפִי שִׁטַּת
אֲבִי, שֶׁבִין בְּרִישָׁא וּבִין בְּסִיפָא הֵיוּ רֵק שְׁתֵּי כִיתֵי עֵדִים. אִי דְּקָא
מִתְחִיבֵי אַחֲרֵי הֵינִי בְּתַרְאִי – אֵם הַכֹּת הַשֵּׁנִיהַ הֵעִידָה מֵאוּחֵר יוֹתֵר,
כִּגוֹן שֶׁהָרֵאשֹׁנִים הֵעִידוּ שְׁבוּיָם רֵאשׁוֹן הִיָּה הַמַּעֲשֵׂה, וְהַשֵּׁנִים
הֵעִידוּ שְׁבוּיָם שֵׁנִי הִיָּה הַמַּעֲשֵׂה וְהַפּוֹךְ הִיָּה, זֶה לֹא יִתְכַן, שֶׁאֵם כֵּן
אֲפִתִּי דָּמִי עֲבָד לָרֶב בְּעֵי שְׁלוּמֵי – עֵדִין הָרֵאשֹׁנִים יִצְטָרְכוּ לְשֵׁלם
לֵאדֹון דָּמִי כָל הָעֶבֶד, מִשּׁוּם דְּכִי מְחִיבֵי לִיה לְנִבְרָא, אֲפִתִּי גְּבֵרָא
לֹא בִר חִיבָא הוּא – שֶׁכֵּשֶׁהֲעִידוּ שְׁבוּיָם א' נִתְחִיב לְשַׁחֲרֹר,ו
חִיבָוּהוּ בְּדָבָר שֶׁעוֹד לֹא נִתְחִיב בּוֹ אוֹ, שֶׁהָרִי רַק בּוּיָם ב' נִתְחִיב,
וְנִמְצָא שֶׁזִּמְמוּ לְשַׁחֲרֹר עַבְדּוֹ בְּשֶׁקֶר, וְחִיבִים לְשֵׁלם דָּמִי כָל הָעֶבֶד.
מְבֹאֵר הַגְּמָרָא: אִלָּא וְדֹאֵי מְדוּבֵר דְּקָא מְקָדְמִי קְדוּמִי הֵינִי בְּתַרְאִי
– שֶׁהַשֵּׁנִים מוֹדִים שֶׁחָבֵל בּוֹ עוֹד לִפְנֵי שֶׁהִעִידוּ הָרֵאשֹׁנִים.

מִמְשִׁיכָה הַגְּמָרָא לְבֹאֵר: וְאִי מְדוּבֵר דְּקוֹדֵם שֶׁהִעִידוּ הָרֵאשֹׁנִים לֹא
עָמַד הָעֶבֶד עִם הָאֲדֹון בְּרִין לְתוֹבְעוֹ שִׁישְׁחַרְרֵנוּ, זֶה לֹא יִתְכַן, מִשּׁוּם
שֶׁאֵם כֵּן אֲפִתִּי דָּמִי בְּוִלִית עֲבָד לָרֶב בְּעֵי שְׁלוּמֵי לִיה, שֶׁכֵּן רָצוּ לְחִיבֵי
בְּשִׁיחֹרֵר הָעֶבֶד בּוֹמֵן דְּאִתִּי גְּבֵרָא לֹא מְחִיבֵי – שֶׁעֵדִין לֹא נִתְחִיב
הָאֲדֹון לְשַׁחֲרֹר, שֶׁהָרִי יֵצִיאַת עַבְד לְחִירוֹת בִּשְׁן וְעֵין הִיָּה קִנְס,
וּמוֹדֵד כִּנְס פְּטוֹר, וְאֵם כֵּן יִכּוֹל הִיָּה הָאֲדֹון לְבֹאֵל לְבִית דִּין,
לְהוֹדוֹת וּלְהַפְטֵר. אִלָּא וְדֹאֵי מְדוּבֵר דְּעָמַד הָאֲדֹון בְּרִין, וְחוּיָב
לְשַׁחֲרֹר וּלְשֵׁלם לוֹ, וּמִכָּאֵן וְאֵיךְ לֹא יִכּוֹל הִיָּה הָאֲדֹון לְהוֹדוֹת
וּלְהַפְטֵר, אֲלֵא שֶׁבֵרַח הָאֲדֹון עִם הָעֶבֶד, וְתִבְעוּ הָעֶבֶד בְּבֵית דִּין
אַחֵר, שִׁישְׁחַרְרֵנוּ וְיִשְׁלֵם לוֹ דָּמִי עֵינוּ כְּפִי שֶׁנִּפְסַק, וְהִבֵּא עֵדִים [וְהֵם
הָרֵאשֹׁנִים בְּבִרְיִיתָא] שֶׁהִעִידוּ שֶׁכֵּן נִפְסַק דִּינוֹ, וּבִאוּ עֵדִים אַחֲרִים
[וְהֵם הָאֲחֵרוֹנִים בְּבִרְיִיתָא] וְהִזְימוּ, וְהִעִידוּ עוֹד שְׁבוּיָם אַחֵר, קוֹדֵם
שֶׁבִאוּ לְחֻמְמִים לְהֵעִיד, כִּבֵּר נִפְסַק דִּינוֹ לְהַשְׁתַּחֲרֹר וּלְקַבֵּל דָּמִי
שֵׁנִי. לָכֵן אֵין הַזֻּמְמִים מְשַׁלְמִים לֵאדֹון דָּמִי הָעֶבֶד, שֶׁכֵּן כִּבֵּר
שׁוֹחֲרֵר, וְהָאֲדֹון הַחוּיָב בּוֹ שֶׁלֹא כֹדִין, אֵךְ אֶת דָּמִי הָעֵין שֶׁרָצוּ
לְהַפְסִיד לֵאדֹון, מְשַׁלְמִים.

הַגְּמָרָא מְקַשֶּׁה עַל רֵאִיִּית רַבָּא: אֲמַר לִיה רַב אֲהָא בְּרִיה דְּרַב אִיקָא
לָרֶב אֲשֵׁי, דְּוִקָא דְּרַבָּא – דִּיוִקוֹ שֶׁל רַבָּא, שֶׁהַכּוֹחַשָּׁה תְּחִילַת הוֹמָה
הִיא, מְחִיבָא – מֵאִיזָה חֵלֶק בְּבִרְיִיתָא דִּיִּיק כֵּךְ. אִילִּימָא שְׁדִיִּיק
מְהִרִישָׁא, וְכִמוֹ שֶׁהַעֲמִידָה רַבָּא לְעִיל (עג: בג') כִּיתוֹת עֵדִים,
שֶׁהָרֵאשֹׁנִה [וְשֶׁאֲמָרָה שֵׁינוּ וְעֵינוּ] מְכַחִישָׁה אֶת הַשֵּׁנִיהַ [וְשֶׁאֲמָרָה
עֵינוּ וְשֵׁינוּ], וְאַחֲרֵי כֵן הִזְימָה כֹּת שְׁלִישִׁית אֶת הַשֵּׁנִיהַ, וְחִיבַת
הַשֵּׁנִיהַ בְּתִשְׁלוּמֵי דָּמִי עֵין לַעֲבֹד, וּמוֹכַח שֶׁכֵּשֶׁהוֹכַחְשׁוּ וְאַחֲרֵי כֵן
הוֹזְמוּ חִיבִים, אֵם כֵּן קִשָּׁה עַל הוֹכַחְתּוֹ, וְיִשָּׁא מִי קָא מְתַבְחָשִׁי
מְצִיעָא – וְכִי בְּרִישָׁא הַכֹּת הַשֵּׁנִיהַ הוֹכַחְשָׁה וּבִטְלָה עֲדוֹתָם, הֲרִי
כִּיֵּן דָּאֵי לֹא מְתַבְחָשִׁי – אֵם לֹא הִיוּ מוֹזְמִים, הֲרִי אֵף שֶׁהוֹכַחְשׁוּ
סְהִירָא בְּוִתִּיָּהוּ קָא קְיָיִפָא – עֲדוֹתָם קִיִּימָת, מִשּׁוּם דְּדִיָּנָא
בְּוִתִּיָּהוּ פְּסָקִין – שֶׁהָדִין הִיָּה נִפְסַק כַּדְבְּרִיהֶם, שִׁמְשֵׁלם הָאֲדֹון רַק
דָּמִי שֵׁן, מִשּׁוּם דְּיִשׁ בְּכָלֵל מֵאֲתָתִים מְנָה, כְּלוֹמֵר שְׁדַמִּי הָעֵין שֶׁחִיבָה
אֶת הָאֲדֹון הַכֹּת הָרֵאשֹׁנִה הֵם יוֹתֵר מְדַמִּי הֵשֵׁן שֶׁחִיבָה אֶת הָאֲדֹון
הַכֹּת הַשֵּׁנִיהַ, וּבִסְכּוֹם שֶׁל דָּמִי שֵׁן הַכֵּל מוֹדִים שֶׁחִיבֵי, הֲלָכָה, קְמָא
הוּא דְּקָא מְתַבְחָשִׁי – רַק הָרֵאשֹׁנִים [שֶׁחִיבּוֹ בְּדָמִי עֵין] הוֹכַחְשׁוּ
וְדְבִרִיהֶם בִּטְלוּ, אֲבֵל מְצִיעָא [שֶׁחִיבּוֹ בְּדָמִי שֵׁן] לֹא מְתַבְחָשִׁי מִיָּד,
וְלָכֵן כִּשְׁהוֹזְמוּ חִיבִים לְשֵׁלם, וְאֵיךְ הוֹכִיחַ מִכָּאֵן רַבָּא שֶׁהַכּוֹחַשָּׁה
תְּחִילַת הוֹמָה הִיא. הֲרִי בְּאוֹפֵן שְׁשֵׁנִי עֵדִים אוֹמְרִים שֶׁפְּלוּנִי הֲרַג
וְשֵׁנִים אוֹמְרִים שֶׁלֹא הֲרַג, שֶׁבִטְלָה עֲדוֹת הָרֵאשֹׁנִים, יִתְכַן שֶׁאֵין
בָּהֶם תּוֹרַת הוֹמָה, וְאֵם הוֹזְמוּ אֵינֶם נִהְרָגִים.

מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אֲמַר לִיה רַב אֲשֵׁי לָרֶב אַחָא, אֲכִן דִּיוִקוֹ שֶׁל רַבָּא
אֵינוֹ מְהִירֵשָׁא, אֲלֵא שֶׁרָבָא קְבֵר שֶׁמְכִין דְּבִרִישָׁא מְדוּבֵר בְּשִׁשְׁלֵשׁ
כִּיתוֹת, אִזִּי בְּסִיפָא נְמִי מְדוּבֵר בְּשִׁשְׁלֵשׁ כִּיתוֹת, וְדִיִּיק רַבָּא אֶת
הוֹכַחְתּוֹ מְהִירֵשָׁא, שֵׁשִׁינוּ 'מְעִידֵנוּ וְכוּ' שֶׁהִפִּיל וְכוּ' וְסִימָא וְכוּ',
שֶׁהָרִי הָעֶבֶד אוֹמֵר כֵּן, וְנִמְצָאוּ זֻמְמִין, מְשַׁלְמִים דָּמִי עֵין לָרֶב,
וּמִפְרָשׁ רַבָּא שֶׁמְדוּבֵר בְּגִין דְּאֲתָתִי בִי תְרִי וְאֲמַרִי – שֶׁבִאוּ שְׁנֵי עֵדִים,
וְהִעִידוּ שֶׁהִפִּיל אֶת שֵׁינוּ וְסִימָא עֵינוּ, שֶׁלְדְּבִרִיהֶם חִיב הָאֲדֹון בְּדָמִי
עֵינוּ, וּפְסָקִינִיהַ לְרִישָׁא אֲפֻסְיָהוּ – וּפְסוּקוֹ בֵּית הָדִין עַל פִּיהֶם, וְלֵאחֲרַי
מִכֵּן אֲתָתִי בִי תְרִי אַחֲרֵינִי ו- [אַחֲרִים], וְאֲמַרִי שֶׁסִּיפָא אֶת עֵינוּ וְהִפִּיל
אֶת שֵׁינוּ, וְלְדְבִרִיהֶם חִיב רַק בְּדָמִי שֵׁן שֶׁהוּא סְכּוֹם מוֹעֵט מְדַמִּי
עֵין, וְנִמְצָא דְּקָא מְתַבְחָשִׁי לְהוּ לְהֵינִי קְמָא – שֶׁמְכַחִישִׁים הֵם אֶת
הָרֵאשֹׁנִים, וּמַעֲתָה אֵין הָאֲדֹון צָרִיךְ לְשֵׁלם אֶת הַהַפְרָשׁ בִּין דָּמִי
עֵין לְדָמִי שֵׁן, וְנִמְצָא עֲשֻׁדוֹת הָרֵאשֹׁנִים בִּטְלָה, וְאַחֲרֵי כֵן נִמְצָאוּ
זֻמְמִין קְמָא ו- [הָרֵאשֹׁנִים], שֶׁהִזְימוּם כֹּת שְׁלִישִׁית, וּפְסוּקָה
הִבְרִייתָא שֶׁהוֹזְמִימִים מְשַׁלְמִין אֶת הַהַפְרָשׁ שְׁבִין דָּמִי שֵׁן לְדָמִי עֵין
לָרֶב, כְּפִי שֶׁזִּמְמוּ לְהַפְסִידוֹ. וְאִי סְלָקָא דְּעֵתָהּ שֶׁהַכּוֹחַשָּׁה לֹא תְּחִילַת
הָזְמָה הִיא, אֵם כֵּן אֲמָאֵי מְשַׁלְמִי הַזֻּמְמִים, הָא אֲתַבְחָשׁוּ לְהוּ
מְעִיקָרָא – הֲרִי הוֹכַחְשׁוּ בְּתַחֲלִילָה עַל יְדֵי הַשֵּׁנִים. אִלָּא שְׁמַע מִיָּנָה
שֶׁהַכּוֹחַשָּׁה תְּחִילַת הוֹמָה הִיא.

מְבֹאֵר הַגְּמָרָא כִּיצַד, לְפִי בִיאור זֶה, יְדַחָה אֲבִי אֶת הָרֵאִיָּה: וְאֲבִי
אֲמַר לָךְ, אֵין הַכּוֹרֵחַ לְפָרֵשׁ אֶת הַסִּיפָא בִּג' כִּיתוֹת כְּמוֹ הָרִישָׁא, שֶׁכֵּן
בְּשִׁלְמָא בְּרִישָׁא לֹא סָנִי – אִי אֲפֻשֵׁר דִּלָּא לְפָרֵשׁ בְּשִׁשְׁלֵשׁ כִּיתוֹת, שֶׁהָרִי
קְתָנִי בְּרִישָׁא 'הָרֶב אוֹמֵר בֶּן', שֵׁנוֹחַ לָרֶב בְּעֻדָתוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ
לְדַחֹק שֶׁהִיָּתָה עֲדוֹת קוֹדֵמַת שֶׁחִיבָתוֹ בְּדָמִי עֵין, וְעֵדִיף לוֹ בְּעֻדָת
זוֹ שֶׁאֵינָה מְחִיבָתוֹ אֲלֵא בְּדָמִי שֵׁן. אִלָּא סִיפָא, לְמָה לִי לְדַחֹק
וְלַהַעֲמִידָה בְּשִׁשְׁלֵשׁ כִּיתוֹת, וְאֵם מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב בְּסִיפָא 'שֶׁהָרִי הָעֲבָד
אוֹמֵר בֶּן', יֵשׁ לְדַחֹת שֶׁאֵין זֶה מִשּׁוּם שֶׁהִיָּתָה כָּאֵן עֲדוֹת קוֹדֵמַת
פְּחוֹת טוֹבָה לוֹ, אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁעָבָד, כֵּל דְּהוּ – בְּכָל עֲדוֹת שֶׁהִיא
מִיָּד אֲמַר דְּנִיחָא לִיה – שֶׁרָצָה בָּהּ, כְּדִי דְּנִיפִיק – שִׁיֵּצֵא לְחִירוֹת.
וְאֵם כֵּן אֲפֻשֵׁר לְהַעֲמִיד אֶת הַסִּיפָא בְּשֵׁתִי כִיתוֹת וּמִיפָךְ וְהוֹמָה, כְּמִבְּוֹאֵר
לְעִיל, וְאֵין מִמְנָה רֵאִיָּה שֶׁהַכּוֹחַשָּׁה תְּחִילַת הוֹמָה הִיא.
מְקַשֶּׁה הַגְּמָרָא, מִנֵּן שֶׁהוֹבֵל בְּשֵׁנִי אִיבְרִי עַבְדּוֹ, שֶׁשֵׁלם לוֹ אֶת דָּמִי
הַאיבְרִי הַשֵּׁנִי: מְתַקֵּן לָהּ רַבִּי יוֹדָא, אִימָא – אוֹלִי נֹאמֵר שֶׁאֵם סִיפָא
אֶת עֵינוּ,

משנה

משנתינו מבארת אופנים שגגב חייב כפל, ופטור מארבעה וחמשה: 59
 גב שור או שה על פי שנים – שנים העידו על כך, וקבץ וקבר על 60
 פי עד אחר, ועד אחד אינו מחייב ממון, או שהודה על פי עצמו 61
 שטבח או מכר, ותשלומי ארבעה וחמשה הן קנס ומודה בקנס 62
 פטור, משלם תשלומי כפל על הגניבה, שהרי שנים העידו על כך, 63
 ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה על הטביחה ומכירה. וכן, גב 64
 וקבץ בשבת במזיד, והשוטט בשבת חייב מיתה, או שגב וקבץ 65
 לעבוכה זרה, והטובח לעבודה זרה חייב מיתה, וכל מי שמתחייב 66
 מיתה מחמת מעשה אינו חייב בתשלומים החלים באותה שעה. או 67
 שגב משל אביו, וקבץ אביו, ואחר כך – לאחר שירש את אביו עם 68
 אחיו קבץ וקבר, ונמצא שלא טבח את כולו באיסור שהרי גם לו 69
 יש חלק בו. או שגב והקדיש לקרבן באופן שהקדיש חל וכגון 70
 שהקדיש לאחר יאוש הבעלים, שיש כאן עם ההקדש יאוש ושני 71
 רשות, ואחר כך קבץ וקבר את מה שהקדיש, שאין חיוב תשלומי 72
 כפל וארבעה וחמשה נהוג בהקדש, בכל אלו, משלם תשלומי כפל 73
 ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, מהטעמים שהתבאר. 74
 רבי שמעון אומר, מה שאמרו חכמים במקום אחר, שהגונב בהמת 75
 הקדש מבית הבעלים פטור מתשלומי כפל וארבעה וחמשה, אינו 76
 כן, אלא קדישם שחייב באחריותם – שאם נגנבו או נאבדו חייבים 77
 הבעלים להפריש אחר תחתיהם, וכגון שאמרו 'הרי עלי קרבן', 78
 משלם הגנב תשלומי ארבעה וחמשה אם טבח אותם. ושאין חייב 79
 באחריותם – אבל קדישם שאין הבעלים חייבים להפריש אחר 80
 תחתיהם כשנאבדו או נגנבו, וכגון שאמרו 'הרי זו קרבן', פטור 81
 הגנב מתשלומי ארבעה וחמשה: 82

גמרא

מקשה הגמרא: הדין ששנינו במשנה, שאם טבח או מכר על פי עד 83
 אחר אינו משלם ארבעה וחמשה, הרי הוא פשיטא – דין פשוט, 84
 ולמה הוצרך התנא לשנותו. מתרצת הגמרא: אומר – אמרו בני 85
 הישיבה, הא קא משמע לן – כששנה דין זה השמיענו התנא, 86
 שהמודה על פי עצמו שפטור מלשלם הוא דומיא – (דומה) דעל פי 87
 עד אחר – באותו אופן שפטור מי שעד אחד מעיד בו, מה על פי 88
 [עד] אחר – כשם שהפטור באופן שעד אחד מעיד בו, כי אתי עד 89
 אחר – כאשר יבוא עד נוסף אחר כך, הוא מקבץ ביה – עם העד 90
 הראשון ומתחייב – ומתחייב הגנב לשלם, כך כאשר מודה על פי 91
 עצמו ופטור מלשלם נמי כי אתו עדים מתחייב – גם גן כאשר יבוא 92
 עדים אחר כך, יתחייב לשלם על פיהם. וכונת המשנה בזה, 93
 לאפוקי מדרב הונא אומר דב – להוציא מדינו של רב הונא בשם רב, 94
 שאינו סובר כך, דאמר רב הונא אומר רב המודה בקנס ואחר כך 95
 באו עדים פטור: 96
 הגמרא דנה בדברי רב, שהמודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור: 97
 גופא, אומר רב הונא אומר רב, מודה בקנס ואחר כך באו עדים, 98
 פטור: איתביה – הקשה רב חסדא לרב הונא, שנינו בברייתא, 99
 מעשה ברבן גמליאל שסימא את עין מבי – (שם העבד) עבדו הכנעני, 100
 וקנה רבן גמליאל ששם שמוה גדולה, לפי שחפץ לשחררו מאחר 101
 ועבד כשר היה, ונמנע מכך משום שהמשרחר עבדו עובר בעשה 102
 (ויקרא כה מו) – לעלם בהם תעבדו, ועכשיו שסימא את עינו יצא 103
 טבי לחירות כדן עבד היוצא בראשי אברים. מצאנו – פגש רבן 104
 גמליאל לרבי יהושע, אומר לו אי – האין אתה יודע ששם עבדי יצא 105
 לחירות. אומר לו רבי יהושע, למה הוא יצא לחירות. אומר לו רבן 106
 גמליאל, מפני שסימתי את עינו. אומר לו רבי יהושע, אין בדרבך 107
 אלו כלום לפסוק על פיהם שיצא טבי לחירות, מפני ששכר אין לו 108
 ו– לך עדים על כך, אלא מפניך אנו יודעים זאת, וכיון שייצאת עבד 109
 בראשי אברים הוא קנס, והמודה בקנס פטור, לפיכך אין העבד 110
 יוצא לחירות על פי הדארת, מדייק רב חסדא מדברי הברייתא, 111
 הא יש לו עדים – אבל אם באו עדים לאחר שכבר הודה רבן 112

ניפוק – ייצא העבד לחירות בעינו, ואם הפיל את שינו, ניפוק 1
 בעינו, ובאופן שסימא את עינו ולא עמד עדין בדין ואחר כך הפיל 2
 את שינו, ניפוק לחירות בעינו ושינו, ולא יתחייב האדון לשלם 3
 כלל. מתרצת הגמרא: אומר אביי – על שאלתך, לבל נאמר 4
 כך, אומר קרא (שמות כא כו) 'תחת עינו', ללמד שעל השחתת עינו 5
 בלבד משתחרר, ולא תחת עינו ושינו, ולכן כשחבל בעינו ושינו, 6
 יוצא בעינו ונוטל דמי שינו. וכן אמר הכתוב (שם כא כו) 'תחת 7
 שינו', ללמד שעל שינו בלבד משתחרר, ולא תחת שינו ועינו, ולכן 8
 כשחבל בשינו ועינו, יוצא בשינו ונוטל דמי עינו. 9
 הגמרא מביאה ראיה ממשנתנו שהכחשה תחילת הומה היא: 10
 אומר רב אידי בר אביו, אף אמן נמי תנינא – (שנינו) כדברי רבא, 11
 שהכחשה תחילת הומה היא. ששינו (עב) גב על פי שנים וקבץ 12
 וקבר על פיהם – שנים שהעידו על פלוני שגנב שור או שה, וחזרו 13
 והעידו שטבחו או מכרו, ונמצאו זמני, משלמין לו את הכל 14
 – תשלומי כפל ד' – שזמנו לחייבו. ואומר רב אידי, מאי לא – 15
 לכאורה מדובר דהעידו ביום ראשון על הגניבה, והזרו ביום שני 16
 והעידו על הטביחה, והזמנו ביום שלישי על הגניבה, והזרו ביום 17
 רביעי והזמנו על הטביחה. ממשיך רב אידי. והא ביון שהזמנו ביום 18
 שלישי על הגניבה, נמצא שלגבי עדותם על הטביחה, הוה להו 19
 מוכחשין כבר אז, עוד לפני שהזמנו למחרת, שהרי אם לא היתה 20
 גניבה לא שייך לחייב על טביחה, ואף שעדות הטביחה הוכחשה, 21
 קנהי שכשהזמנו על הטביחה משלמין לו את הכל, דהיינו ד' – 22
 על הטביחה, ואי סלקא דעתך – ואם תאמר שהקבשה לא תחילת 23
 הומה היא, ועדים שהוכחו ולבסוף הוזמו אינם חייבים לשלם 24
 כאשר זממו משום שעדותם נפסלה לפני ההומה, אם כן אפיקה 25
 – על הטביחה אפאי משלמין, הרי עדותם על הטביחה הוכחשה 26
 לפני שהזמנו, אלא לאו שמע מינה שהקבשה תחילת הומה היא. 27
 דוחה הגמרא את הראיה: אומר, הא קא משמע לן, מדובר בגון 28
 שהזמנו על הטביחה תחילת לפני שהיא הוכחשה, ואז נתחייבו 29
 בתשלומי שנים ושלשה על הטביחה, ורק אחר כך הוזמו על 30
 הגניבה ונתחייבו גם בתשלומי הכפל, ולכן משלמים ד' וה'. 31
 מביאה הגמרא שבמחלוקת רבא ואבבי נחלקו עוד אמוראים: 32
 ובפלוגתא – באותה מחלוקת, נחלקו גם רבי יוחנן ורבי אלעזר. 33
 שכך נאמר, עדים שהעידו שפלוני הרג, שהוכחו על ידי עדים 34
 אחרים שהעידו שפלוני לא הרג, ולבסוף הוזמו על ידי עדים 35
 אחרים שהעידו על הראשונים 'עמנו הייתם באותה שעה במקום 36
 אחר', נחלקו רבי יוחנן ורבי אלעזר מה דין המזומים, חד אומר נהרגין 37
 כפי שזמנו, וחד אומר אין נהרגין. 38
 מבארת הגמרא: תסתים – תפשוט דרבי אלעזר הוא דאמר אין 39
 נהרגין, שהרי מצינו דאמר רבי אלעזר, עדים שהוכחו בנפש – 40
 שהעידו שפלוני חייב מיתה, ולא הוזמו אלא רק הוכחו, לזקין, 41
 שכן עברו על (שמות כ יג) 'לא תענה ברעך עד שקר'. ואי סלקא 42
 דעתך – ואם תאמר שרבי אלעזר הוא דאמר שאם הוזמו אחר כך 43
 נהרגין, אם כן אפאי הם לזקין על עדות זו, הרי הוה ליה לאו שניתן 44
 לאותה מיתת בית דין – על עדות זו יכולים הם להתחייב מיתה, 45
 אם יבואו עדים ויזימום, וכל לאו שניתן לאותה מיתת בית דין – 46
 שהזהירה התורה שלא לעשותו כדי שלא ימיתהו בית דין, אין 47
 לזקין עליו, שמיטה בלבד היא עונשו של הלאו. אלא לאו שמע 48
 מינה שרבי אלעזר הוא דאמר שעדים שהוכחו ולבסוף הוזמו אין 49
 נהרגין. מסיקה הגמרא: אכן תסתים כך. 50
 הגמרא שואלת על דברי רבי אלעזר, שעדים שהוכחו בנפש 51
 לוקים: היתכן שהם לזקין, הרי תרי ותרין ניהו – הם שנים מול 52
 שנים, העדים המעידים שפלוני הרג, מול העדים המעידים שלא 53
 הרג, ואם כן מאי הוה דקמכת אהני – מה ראית להאמין 54
 למכחישים, סמוך אהני – על המעידים שהרג. משיבה הגמרא: 55
 אומר אבבי, רבי אלעזר מדבר באופן שלא הוכחו העדים על ידי 56
 עדים אחרים, אלא קבא הוה ברעליו – שהאדם שהעידו עליו 57
 שנהרג, בא לפנינו חי, ואם כן ברור שהעידו שקר, ולוקים. 58

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שבת קודש עמ' ב

1	גמליאל, חייב לשחררו, וְשִׁמְעִינָן מִיָּנָה – ושמענו מזה שהמודה	4	גְּמִלְיָאֵל, כִּיּוֹן דִּלָּא בְּפָנֵי בֵּית דִּין אֹדִי – לא הודה לפני בית דין, ורק
2	בְּקָנָם וְאַחַר כֵּךְ בָּאוּ עֲדִים, חייב, וקשה על רב הונא. אָמַר לִיה –	5	המודה בקנס לפני בית דין פטור. מקשה הגמרא: וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻעַ
3	השיב רב הונא לרב חסדא, שְׁאֲנִי – שונה המעשה שהיה עם רִבִּין	6	אֵב בֵּית דִּין הָוָה, והרי רבן גמליאל הודה בפניו.